

Litteratur, läsande, bibliotek och språk

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet 31 motionsyrkanden om litteratur, språk, läsande och bibliotek från de allmänna motionstiderna 2011 och 2012.

Förslag om läsfrämjande insatser avstyrks bl.a. med hänvisning till Litteraturutredningens betänkande som nu bereds inom Regeringskansliet. Även förslag om litteraturstöd avstyrks med hänvisning till Litteraturutredningens förslag.

Förslag om bibliotekens uppdrag och biblioteksplan avstyrks liksom förslag som syftar till att tillgången till bibliotek ska öka. Bibliotekslagen anger att varje kommun ska ha folkbibliotek men att kommunerna själva avgör omfattningen av biblioteksservicen och hur verksamheten ska organiseras. Förslag till en ny bibliotekslag har nyligen behandlats av Lagrådet och väntas komma till riksdagen inom kort. Yrkanden om digitala bibliotek avstyrks liksom förslag om ett nationellt lånekortssystem. Dessa frågor bör i första hand lösas inom ramen för den kommunala kompetensen. Även motionsförslag om att punktskriften ska få officiell status som läs- och skriftspråk avstyrks. Genom Punktskriftsnämnden inom Myndigheten för tillgängliga medier har staten tagit ett ansvar för att punktskriften främjas och utvecklas. Även motionsförslag om språktolkar och teckenspråkstolkar avstyrks med hänvisning till det arbete som för närvarande pågår inom Regeringskansliet.

I betänkandet finns nio reservationer och ett särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Bakgrund	5
Ärendet och dess beredning	5
Utskottets överväganden	6
Läsfrämjande insatser	6
Litteraturstöd	10
Biblioteksfrågor	12
Digitala bibliotek	15
Språkfrågor	20
Punktskriftens ställning	22
Språktolkar och teckenspråkstolkar	24
Reservationer	27
1. Läsfrämjande insatser, punkt 1 (S, V)	27
2. Kulturtidskrifter, punkt 2 (S, MP, V)	28
3. Lagerhållning av nyproducerade böcker, punkt 3 (MP)	28
4. Nationell biblioteksstrategi, punkt 4 (S, MP, V)	29
5. Lokala bibliotek, punkt 5 (S, V)	30
6. Nationellt lånekortssystem, punkt 6 (SD)	31
7. Digitala bibliotek, punkt 7 (MP)	31
8. Digitala bibliotek, punkt 7 (V)	32
9. Språkfrågor, punkt 8 (SD)	33
Särskilt yttrande	35
Språktolkar och teckenspråkstolkar, punkt 10 (SD)	35
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	36
Motion från allmänna motionstiden hösten 2011	36
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012	36

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Läsfrämjande insatser

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Kr231 av Louise Malmström och Helén Pettersson i Umeå (båda S),

2012/13:Kr243 av Hans Olsson (S) yrkandena 3–5 och

2012/13:Kr315 av Helén Pettersson i Umeå och Louise Malmström (båda S).

Reservation 1 (S, V)

2. Kulturtidskrifter

Riksdagen avslår motion

2012/13:Kr224 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkande 7.

Reservation 2 (S, MP, V)

3. Lagerhållning av nyproducerade böcker

Riksdagen avslår motion

2012/13:Kr344 av Jan Lindholm (MP).

Reservation 3 (MP)

4. Nationell biblioteksstrategi

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Kr212 av Christina Oskarsson och Jörgen Hellman (båda S),

2012/13:Kr243 av Hans Olsson (S) yrkande 1,

2012/13:Kr320 av Gunilla Carlsson i Hisings Backa m.fl. (S) yrkande 11 och

2012/13:Kr326 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkande 3.

Reservation 4 (S, MP, V)

5. Lokala bibliotek

Riksdagen avslår motion

2012/13:Kr243 av Hans Olsson (S) yrkande 7.

Reservation 5 (S, V)

6. Nationellt lånekortssystem

Riksdagen avslår motion

2012/13:Kr334 av Mattias Karlsson och Per Ramhorn (båda SD).

Reservation 6 (SD)

7. Digitala bibliotek

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Sk248 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 2,

2012/13:Kr243 av Hans Olsson (S) yrkande 2,

2012/13:Kr276 av Jessica Polfjärd (M),
2012/13:Kr319 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkande 3 och
2012/13:Kr326 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkande 1.

Reservation 7 (MP)

Reservation 8 (V)

8. Språkfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:U287 av Robert Halef och Annika Eclund (båda KD),
2012/13:Kr206 av Richard Jomshof och Mattias Karlsson (båda SD),
2012/13:Kr246 av Robert Halef (KD),
2012/13:Kr299 av Mats Gerdau och Helena Bouveng (båda M) och
2012/13:Kr331 av Mattias Karlsson och Richard Jomshof (båda SD)
yrkandena 1 och 2.

Reservation 9 (SD)

9. Punktskriftens ställning

Riksdagen avslår motion

2012/13:Kr309 av Mattias Karlsson och Per Ramhorn (båda SD).

10. Språktolkar och teckenspråkstolkar

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Kr202 av Lars-Axel Nordell (KD),
2012/13:Kr225 av Lars-Axel Nordell (KD) yrkandena 1 och 2,
2012/13:Kr274 av Per Lodenius (C) och
2012/13:Kr324 av Shadiye Heydari (S) yrkandena 1 och 2.

Stockholm den 18 april 2013

På kulturutskottets vägnar

Gunilla Carlsson i Hisings Backa

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunilla Carlsson i Hisings Backa (S), Ulf Nilsson (FP), Cecilia Magnusson (M), Anne Marie Brodén (M), Peter Johnsson (S), Kerstin Engle (S), Gustaf Hoffstedt (M), Christina Zedell (S), Isak From (S), Amir Adan (M), Tina Ehn (MP), Margareta Larsson (SD), Ellen Juntti (M), Agneta Gille (S), Annika Carlsson (C), Andreas Carlson (KD) och Bengt Berg (V).

Redogörelse för ärendet

Bakgrund

Litteraturutredningen

Regeringen beslutade i mars 2011 att tillsätta en kommitté, den s.k. Litteraturutredningen, som skulle analysera litteraturens ställning i dag och identifiera utvecklingstendenser som förväntas kunna påverka litteraturområdet framöver (dir. 2011:24).

Uppdraget redovisades den 1 september 2012 i slutbetänkandet Läsan-
dets kultur (SOU 2012:65). Betänkandet har remissbehandlats och bereds
för närvarande inom Regeringskansliet.

Förslag till ny bibliotekslag

Regeringen lämnade den 7 mars 2013 en lagrådsremiss med förslag till en
ny bibliotekslag. Förslaget syftar till att anpassa lagen till de omvärldsför-
ändringar som har skett sedan den nuvarande bibliotekslagen (1996:1596)
trädde i kraft och till att tillgodose behovet av uppföljning. I förslaget klar-
görs vad som avses med det allmänna biblioteksväsendet och vad som ska
vara det allmänna biblioteksväsendets syfte och ändamål.

Den nya bibliotekslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2014. Avsik-
ten är att propositionen ska lämnas till riksdagen under april 2013.

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas 31 motionsyrkanden från de allmänna motionsti-
derna 2011 och 2012.

Utskottets överväganden

Läsfrämjande insatser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som syftar till läsfrämjande insatser med hänvisning till de insatser som redan görs och beredningen av Litteraturutredningens förslag.

Jämför reservation 1 (S, V).

Motionerna

I motion 2012/13:Kr243 av Hans Olsson (S) yrkande 3 begärs fortsatta insatser för att stärka läsandet. I motionen understryks bl.a. bibliotekens roll för att främja läsande. I samma motions yrkande 4 anförs att särskilda insatser behöver göras för att främja läsandet bland barn och unga med invandrarbakgrund. Vidare framförs i motionens yrkande 5 att en politik för nationell bokförsörjning för maximalt läsande i befolkningen behöver utformas.

Louise Malmström och Helén Pettersson i Umeå (båda S) beklagar i motion 2012/13:Kr231 att statsbidraget till En bok för alla för utgivning av billiga pocketböcker har dragits in. Motionärerna anför att satsningen på En bok för alla var en folkbildande satsning för stora grupper som annars inte skulle ta del av detta och understryker att det är angeläget att se över hur detta behov av läsfrämjande åtgärder kan tillgodoses för att öka barns och vuxnas läsande.

I motion 2012/13:Kr315 av Helén Pettersson i Umeå och Louise Malmström (båda S) framförs att för att läskunnigheten i Sverige ska förbättras måste satsningar på läsfrämjande och uppsökande åtgärder göras. Frågan måste också prioriteras politiskt.

Bakgrund

Litteraturutredningen

Litteraturutredningen lämnade i september 2012 sitt slutbetänkande Läsan-
dets kultur (SOU 2012:65). Betänkandet har remissbehandlats och förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Mot bakgrund av den påtagligt försämrade läsförståelsen bland unga föreslog kommittén att regeringen skulle lägga fram en plan för Ett läslyft för Sverige för riksdagen, med ett antal konkreta delmål som ska vara uppnådda senast 2018. Kommittén föreslog följande delmål:

- Läsfärdigheten och motivationen att läsa bland barn och unga ska avsevärt förbättras och ha ökat mätbart jämfört med i dag i grundskolan tidiga årskurser.
- Fler barn och unga än i dag ska regelbundet ta del av både fack- och skönlitteratur.
- Kunskapen om läsningens betydelse för utbildning och delaktighet i samhällslivet ska ha ökat i alla grupper som i dag läser i liten utsträckning.

Kommittén föreslog att Läslyftet ska följas upp av en särskild parlamentarisk beredning. Inom ramen för Läslyftet föreslogs ett antal åtgärder, bl.a. en försöksverksamhet med läsombud i förskolan, regler som tydliggör att samtliga elever bör ha tillgång till skolbibliotekariet och att särskilda medel avsätts för läsfrämjande arbete inom folkbildningen. För att stärka det lokala och regionala arbetet föreslogs att läs- och litteraturfrämjande ska vara en del i den s.k. kultursamverkansmodellen och att statliga medel ska fördelas till landstingen för dessa ändamål. Vidare föreslogs att Statens kulturråd ges i uppdrag att ta initiativ till och samordna större läsfrämjande insatser av nationellt intresse.

Befintliga satsningar

För att stödja läsandet, intresset för litteratur och tillgången till litteratur finns flera bidragsformer som fördelas av Statens kulturråd, nämligen bidrag för läsfrämjande insatser, litteraturstöd, distributionsstöd av litteraturstödda titlar till landets kommuner och inköpsstöd till folk- och skolbibliotek. Bidrag lämnas i enlighet med förordningen (2010:1058) om statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsfrämjande insatser.

Kulturrådet fördelar bidrag till bl.a. läsfrämjande insatser inom ramen för anslaget 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter, utgiftsområde 17. Anslaget uppgår i år till totalt drygt 123 miljoner kronor.

Bland annat fördelas ca 25 miljoner kronor i inköpsstöd, dvs. inköp av litteratur till folk- och skolbibliotek för att främja barns och ungas läsande. Vidare ges efterhandstöd och distributionsstöd som 2011 uppgick till 37 miljoner kronor. Dessa söks av bokförlagen.

Vidare har Statens kulturråd under 2012 lämnat bidrag till läsfrämjande insatser på totalt ca 10 miljoner kronor. Bidraget kan sökas av kommuner och organisationer. Syftet är att utveckla nya metoder för att stimulera läsning hos barn och unga.

Kulturrådet fördelar även ett stöd för en klassikerserie, Alla tiders klassiker, för grund- och gymnasieskolan. Bidraget fördelas till bokförlag för att ge ut vissa titlar med klassikerstatus. Skolorna har möjlighet att köpa klassuppsättningar till subventionerat pris. Urvalet av titlar till denna klassikerserie slutfördes 2010. För att färdigställa och underhålla serien har

Statens kulturråd under 2012 beviljat stöd för utgivning av sammanlagt åtta titlar, varav sex avsåg äldre titlar i serien som tagit slut. Sammanlagt 527 000 kronor beviljades i bidrag till förlag som publicerar titlar i serien.

Medel anvisas även till ett litteraturpris till Astrid Lindgrens minne. Syftet med priset är att stärka och öka intresset för barn- och ungdomslitteratur i världen.

Från och med 2012 fördelar Kulturrådet vidare inom ramen för anslag 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, internationell verksamhet och minoriteters språk och kultur, utgiftsområde 17, sammanlagt 3 miljoner kronor för insatser för litteratur och läsfrämjande som avser samarbete mellan folkbiblioteken och det civila samhällets organisationer i det läsfrämjande arbetet, litterära evenemang och elektronisk utgivning av bokförlagens s.k. backlists.

Det kan nämnas att Sverige har valt att lyfta fram barns och ungas rätt till kultur under sitt ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2013. Nordiska ministerrådet har också under 2012 beslutat att inrätta ett nytt litteraturpris för barn och unga. Nordiska ministerrådet har vidare beslutat att påbörja aktiviteter som förstärker priset, bl.a. ökade bidrag till översättningar och nätverksaktiviteter. På Biskops-Arnö i Sverige startar en författarskola för ungdomar och Föreningen Norden ser till att nordiska författare besöker skolor över hela Norden.

Vidare kan nämnas att Sverige i mars 2013 var hedersgäst på den internationella barnboksmässan i Bologna, som är världens största mässa för barn- och ungdomslitteratur.

Särskilt om bibliotekens uppdrag att främja intresset för läsning

Av bibliotekslagen (1996:1596) framgår det att folkbiblioteken ska verka för att främja intresset för läsning (2 §) och att de ska stimulera till läsning (9 §). Länsbiblioteken ska stödja folkbiblioteken i denna uppgift.

Litteraturutredningen betonar i sitt slutbetänkande (SOU 2012:65) att både folkbiblioteken och studieförbunden spelar en stor roll för läsfrämjande arbete och att de har ett gemensamt intresse av att främja bildning och läsande hos befolkningen. Litteraturutredningen efterlyser ett mer strukturerat samarbete kring läsfrämjande där studieförbundens och folkbibliotekens olika kompetensområden kan komplettera varandra. Länsbiblioteken, som tillsammans med Kulturrådet har utformat en strategi för läsfrämjande och som har erfarenhet av att driva läsfrämjandeprojekt, bör enligt utredningen ta en aktiv del i utvecklingsarbetet.

Statens kulturråd har tillsammans med föreningen Sveriges Länsbibliotekarier träffat en överenskommelse om gemensamma utvecklingsområden för Kulturrådets och läns- och regionbibliotekens samverkan kring läsfrämjande.

I en lagrådsremiss som beslutades den 7 mars 2013 föreslås att biblioteken särskilt ska främja läsning och tillgång till litteratur.

En bok för alla

En bok för alla startades 1976 för att med statligt stöd ge ut kvalitetslitteratur till ett lågt pris. Förlaget var de första åren en del av Stiftelsen Litteraturfrämjandet men omvandlades 1992 till ett aktiebolag med ABF, Studieförbundet Vuxenskolan, Föreningen Ordfront samt Föreningen En bok för allas vänner som lika stora delägare. Statsbidraget fördelades i enlighet med ett avtal mellan staten och En bok för alla AB. Detta avtal samt statsstödet till verksamheten upphörde vid utgången av 2007.

En bok för alla ägs numera av Alfabeta Media AB, Föreningen En bok för allas vänner och Ordfronts förlag. I förlagets styrelse finns också ABF och Studieförbundet Vuxenskolan representerade.

En bok för allas böcker säljs i bokhandeln och genom en egen ombudsverksamhet. Bilderböckerna för små barn säljs också genom ett prenumerationssystem. En bok för alla driver även läsfrämjande verksamhet i samarbete med folkbildningen, fackliga organisationer, skolor och bibliotek.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att en av de viktigaste prioriteringarna på kulturområdet syftar till att öka läsandet i Sverige. Inte minst är det viktigt att främja och öka läslusten och intresset för litteratur hos barn och unga.

Även om läsförmågan internationellt sett ligger på en hög nivå i Sverige finns det skillnader i läsvanor och läsförmåga hos olika grupper av befolkningen. Utskottet konstaterar att undersökningar visar att det finns tendenser till en negativ utveckling under de senaste åren vad gäller läsförståelse, läsning och intresse för litteratur bland barn och unga. Enligt den senaste mätningen 2009 i OECD:s internationella kunskapsmätningar (PISA), som genomförs vart tredje år, uppgick andelen svenska 15-åringar med svag läsförmåga till drygt 17 procent, vilket var en försämring jämfört med tidigare mätningar. För de 18 EU-länder där det finns motsvarande statistik uppgick den genomsnittliga andelen till 20 procent. Såväl i Sverige som i de flesta andra EU-länder är andelen svaga läsare betydligt större bland pojkar än bland flickor. Nästa PISA-undersökning kommer att publiceras i december 2013.

Utskottet vill i detta sammanhang understryka skolans roll samt betydelsen av skolbibliotek när det gäller läsförståelse, läsning och intresse för litteratur bland barn och unga. I skollagen (2010:800) föreskrivs att eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek (2 kap. 36 §). Lagen trädde i kraft den 1 juli 2011.

Utskottet konstaterar att en stor del av Litteraturutredningens förslag inriktas mot läsfrämjande insatser liksom det förslag till ny bibliotekslag som lämnades till Lagrådet i mars. I lagrådsremissen föreslås att bibliotekens huvuduppgift att främja läsning och tillgång till litteratur särskilt ska

lyftas fram. Vidare ska noteras att Kulturrådets bidragsformer för läsrämjande insatser har förstärkts i syfte att bidra till ökat läsande och till satsningar inom skolan för att förbättra elevernas förmåga att läsa, skriva och förstå den lästa texten. I detta sammanhang kan nämnas att Statens skolverk har i uppdrag att driva ett nationellt centrum för språk-, läs- och skrivutveckling som bl.a. syftar till att öka barns och ungas läsförmåga.

Utskottet konstaterar att även om det redan i dag görs omfattande insatser behövs det kraftfulla åtgärder för att förbättra ungas läsförståelse och öka lusten att läsa. Enligt utskottets uppfattning bör dock det arbete som nu bedrivs inom Regeringskansliet med anledning av bl.a. Litteraturutredningens förslag inte föregripas.

Utskottet vill i detta sammanhang också peka på den möjlighet som utveckling av ny teknik innebär. E-boken och läsplattan har potential att nå ut till grupper som annars inte skulle läsa böcker alls eller i mindre utsträckning. Utskottet vill här peka på utvecklingen i USA, där e-boken har fått allt fler unga användare, i takt med att priset på läsplattor sjunkit, allt fler ungdomsböcker givits ut elektroniskt till rimliga priser och skolor satsat på läsplattor till sina elever. Utskottet erfar att många skolor utrustar sina elever med pc, mac, surfplatta eller ipad. Utskottet välkomnar en sådan utveckling och påminner om att en satsning på läsande också innebär tillgång till nedladdningsbara e-böcker.

Därmed avstyrks motionerna 2012/13:Kr243 (S) yrkandena 3, 4 och 5, 2012/13:Kr231 (S) och 2012/13:Kr315 (S).

Litteraturstöd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om litteraturstöd med hänvisning till bl.a. det arbete som pågår inom Regeringskansliet med anledning av Litteraturutredningens förslag om litteraturstöd.

Vidare avslås ett yrkande om en utredning om möjligheten till lagstiftning om lagerhållning av nyproducerade böcker med hänvisning till att detta är en fråga för bokbranschens aktörer.

Jämför reservationerna 2 (S, MP, V) och 3 (MP).

Motionerna

Tina Ehn m.fl. (MP) anför i kommittémotion 2012/13:Kr224 yrkande 7 att man bör utreda konsekvenserna av den förändring av förordningen för statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsrämjande som gjordes 2010. Motionärerna anför att en mer begränsad definition av kulturtidskrifter innebär att kulturdebatten blir snävare utan t.ex. ekonomisk eller social debatt och att antalet kulturtidskrifter blir färre.

I motion 2012/13:Kr344 av Jan Lindholm (MP) begärs en utredning om möjligheten till en lagstiftning om lagerhållning av nyproducerade böcker. Motionären menar att många andra länders regelverk ställer krav på förlagen att lagerhålla titlar under en tid medan ett sådant regelverk saknas i Sverige. Att böcker inte lagerhålls blir, menar motionären, både ett demokratiproblem och ett kultur- och kunskapsproblem.

Bakgrund

Statsbidrag till utgivning och spridning av litteratur och kulturtidskrifter och till läsförbättrande insatser lämnas i enlighet med förordningen (2010:1058) om statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsförbättrande insatser.

Statsbidrag får lämnas för litteratur och kulturtidskrifter i såväl tryckt som elektronisk form. Med kulturtidskrift avses en tidskrift som med sitt huvudsakliga innehåll vänder sig till en allmän publik med kulturdebatt i vid mening eller som huvudsakligen ger utrymme för analys och presentation inom kultur och konstarter. När det gäller kulturtidskrifter får bidrag lämnas som bidrag till produktionsinsatser och utvecklingsinsatser.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att Litteraturutredningen i sitt slutbetänkande Läsan- dets kultur (SOU 2012:65) lämnat en rad förslag i syfte att vidareutveckla statliga stöd och ersättningar på litteratur- och tidskriftsområdet. Bland annat föreslogs en maxgräns för hur stora bidrag enskilda företag ska kunna få inom litteraturstödet. Utredningen menade att de medel som frigörs i stället bör användas för att bl.a. stödja förlagens digitalisering av tidigare publicerade böcker och utgivning av kulturtidskrifter. Utskottet anser att det arbete som pågår inom Regeringskansliet med anledning av Litteraturutredningens förslag inte bör föregripas.

Vad gäller frågan om lagerhållning av litteratur konstaterar utskottet att bokbranschen står inför många utmaningar, bl.a. på grund av en ökad efterfrågan på e-böcker med förändrade kostnader för tryck, lagerhållning och distribution. Ny teknik gör också att det blir enklare att publicera böcker och hålla dem i tryck. Utskottet konstaterar att det blivit allt vanligare att trycka böcker på beställning, s.k. print on demand. Utskottet menar att detta är en fråga för bokbranschens aktörer och att det inte behövs något utskottsinitiativ i denna fråga.

Med det ovan anförda avstyrks motionerna 2012/13:Kr244 (MP) yrkande 7 och 2012/13:Kr344 (MP).

Biblioteksfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en nationell biblioteksstrategi och en nationell biblioteksplan med hänvisning till det förslag till ny biblioteksplan som är aviserad att komma inom kort. Riksdagen avslår vidare ett motionsyrkande om behovet av bl.a. stadsdels- och kommunbibliotek med hänvisning till att kommunerna själva beslutar om omfattningen av biblioteksservicen och hur verksamheten ska vara organiserad. Riksdagen avslår också ett motionsförslag om att utreda möjligheterna att införa ett lånekort som är gemensamt för alla folkbibliotek i landet. Denna fråga bör i första hand lösas inom ramen för den kommunala kompetensen.

Jämför reservationerna 4 (S, MP, V), 5 (S, V) och 6 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2012/13:Kr320 av Gunilla Carlsson i Hisings Backa m.fl. (S) yrkande 11 föreslås att Kungl. biblioteket ges i uppdrag att i samarbete med Statens kulturråd utarbeta en nationell biblioteksstrategi och bibliotekspolitik i syfte att uppnå intentionerna i Unescos folkbiblioteksstrategi.

I kommittémotion 2012/13:Kr326 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkande 3 begärs att en nationell biblioteksplan införs. I motionen anförts att en nationell biblioteksplan bör tas fram för alla offentligt ägda eller stödda bibliotek, således även högskole- och folkhögskolebibliotek. Den ska samordna systemen och skapa överskådlighet i biblioteksfloran och säkerställa en likvärdig biblioteksstandard och biblioteksservice över hela landet.

I motion 2012/13:Kr212 av Christina Oskarsson och Jörgen Hellman (båda S) anförts att det behövs en översyn av bibliotekslagen för att stärka de allmänna folkbibliotekens demokratiska uppdrag.

I motion 2012/13:Kr243 av Hans Olsson (S) yrkande 1 framförs att biblioteksverksamhetens idé och utveckling bör diskuteras. I samma motions yrkande 7 anförts att det finns ett behov av stadsdels- och kommunbibliotek, bokbussar och arbetsplatsbibliotek för att uppmuntra till läsning.

I motion 2012/13:Kr334 av Mattias Karlsson och Per Ramhorn (båda SD) föreslår motionärerna att en utredning ska göras av möjligheterna att införa ett nationellt lånekort som kan användas på samtliga bibliotek i landet.

Bakgrund

Bibliotekslagen (1996:1596) infördes 1997. Lagens främsta syfte är att garantera fria boklån och ett väl fungerande nationellt nätverk av bibliotek. I lagen anges att varje kommun ska ha folkbibliotek och att det ska finnas

ett länsbibliotek i varje län. Av lagen framgår att alla medborgare ska ha tillgång till ett folkbibliotek, att varje kommun ska ha folkbibliotek och att allmänheten avgiftsfritt ska få låna litteratur på folkbiblioteket för viss tid. Vidare anger lagen att det bör finnas länsbibliotek i varje län som ska bistå folkbiblioteken samt att det ska finnas tillgång till högskolebibliotek vid alla högskolor. Dessutom anges att bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna ska samverka och att kommuner och landsting ska anta planer för biblioteksverksamheterna.

Av bibliotekslagen framgår vidare att kommunerna ansvarar för folk- och skolbiblioteksverksamheten. Lagen anger inte något om omfattningen av biblioteksservicen, eftersom principen om det kommunala självstyret var en viktig utgångspunkt vid införandet av lagen. Kommunerna beslutar således själva om omfattningen av biblioteksservicen och hur verksamheten ska organiseras. Det gäller t.ex. om nya filialbibliotek ska inrättas eller bokbussar inköpas.

Landstingen ansvarar för länsbiblioteken. Staten ansvarar för högskolebibliotek och för lånecentralerna samt för sådan biblioteksverksamhet som enligt särskilda bestämmelser ankommer på staten.

I skollagen (2010:800) föreskrivs att eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek. Lagen trädde i kraft den 1 juli 2011.

Utskottets ställningstagande

Den 7 mars 2013 lämnade regeringen en lagrådsremiss med förslag till en ny bibliotekslag. Förslaget syftar främst till att anpassa lagen till de omvärldsförändringar som har skett sedan den nuvarande bibliotekslagen trädde i kraft samt till att tillgodose behovet av uppföljning. I lagrådsremissen föreslås att den myndighet som regeringen utser ska ha nationell överblick över det allmänna biblioteksväsendet.

I förslaget klargörs vad som avses med det allmänna biblioteksväsendet och vad som ska vara det allmänna biblioteksväsendets syfte och ändamål. Förutom bibliotekens betydelse för det demokratiska samhällets utveckling och deras roll för kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning lyfts även deras betydelse för att främja litteraturens ställning fram. Vidare förtydligas och utvidgas bibliotekens uppdrag att ägna särskild uppmärksamhet åt vissa prioriterade grupper. De prioriterade grupperna är personer med funktionsnedsättning, personer med annat modersmål än svenska och nationella minoriteter. Folkbiblioteken får också, enligt förslaget, i uppdrag att ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning. Vidare tydliggörs ansvarsfördelningen mellan olika biblioteks huvudmän. Folkbiblioteken ska även fortsättningsvis vara ett kommunalt ansvar. Den nya bibliotekslagen föreslås träda i

kraft den 1 januari 2014. Enligt uppgift från Kulturdepartementet är avsikten att en proposition med förslag till en ny bibliotekslag ska lämnas till riksdagen i april 2013.

Även om biblioteksverksamheten främst är en kommunal angelägenhet stöds den även genom statliga bidrag, främst från Statens kulturråd. Statliga medel till regional biblioteksverksamhet fördelas fr.o.m. 2011 genom kultursamverkansmodellen. Folkbibliotekens verksamheter kommer därmed att synliggöras och utvecklas genom arbetet med de regionala kulturplanerna.

Utskottet konstaterar också att Kungl. Biblioteket (KB) fr.o.m. den 1 januari 2011 har ett nationellt samordnings- och utvecklingsansvar som bl.a. innebär att utöva nationell överblick, främja samordning och samla in statistik. I samarbete med en nationell referensgrupp har KB arbetat fram en plan för nationell bibliotekssamverkan. Den innehåller aktivitetspunkter för 2013 och kommer att ses över årligen.

Kungl. Biblioteket ska också, enligt regleringsbrevet, tillsammans med länsbiblioteken följa upp hur de planer för biblioteksverksamheterna som kommuner och landsting antar i enlighet med bibliotekslagen har utformats och hur de används. Preliminära resultat visar att alla kommuner ännu inte har antagit någon plan för biblioteksverksamheten i kommunen.

Vad gäller frågan om behovet av stadsdels- och kommunbibliotek konstaterar utskottet att i enlighet med principen om det kommunala självstyret beslutar kommunerna själva om omfattningen av biblioteksservicen och hur verksamheten ska organiseras.

När det gäller frågan om ett nationellt lånekort anförde utskottet i betänkande 2011/12:KrU7 att det i och för sig kan se fördelar med ett gemensamt lånekort för alla bibliotek i landet, men att frågan i första hand bör lösas inom ramen för den kommunala kompetensen. Utskottet anförde också att det är tänkbart att Kungl. biblioteket inom ramen för sin nya roll som ansvarigt för samordningen av biblioteksväsendet i Sverige skulle kunna aktualisera och närmare belysa frågan. Enligt uppgift diskuteras frågan om ett nationellt lånekort inom ramen för Kungl. bibliotekets samordningsansvar, i form av ett identitetskort för att kunna använda elektroniska resurser. Utskottet har ingen annan uppfattning nu än den som framfördes i det nämnda betänkandet.

Utskottet konstaterar att frågan om biblioteken och deras uppdrag och uppgifter behandlas i det förslag till ny bibliotekslag som nyligen har behandlats av Lagrådet. I lagrådsremissen föreslås vidare att bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet ska samverka i syfte att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser. Bestämmelsen tar sin utgångspunkt i ett användarperspektiv. Regeringen föreslår att de närmare formerna för samverkan beslutas av respektive huvudman.

Med det anförda avstyrks motionerna 2012/13:Kr320 (S) yrkande 11, 2012/13:Kr326 (V) yrkande 3, 2012/13:Kr212 (S), 2012/13:Kr243 (S),

Digitala bibliotek

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avslår motionsyrkanden som rör digitala bibliotek. Utskottet hänvisar till det arbete som pågår med anledning av Litteraturutredningens förslag. Utskottet menar också att detta främst är en fråga inom ramen för den kommunala kompetensen. Jämför reservationerna 7 (MP) och 8 (V).

Motionerna

I motion 2012/13:Sk248 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 2 framförs att regeringen bör återkomma med förslag som främjar bibliotekens e-boksutlåning. I motionen framförs att utlåningsstopp för e-böcker eller en begränsning av utlåningen på grund av bibliotekens höga kostnader hämmar främjandet av e-boksformatet.

I motion 2012/13:Kr276 av Jessica Polfjärd (M) framförs att en översyn bör göras av regelverket kring bibliotekens hantering av e-böcker. Motionären framför att om biblioteken ska kunna fortsätta att vara aktiva i sin roll som förmedlare av litteratur krävs förändringar i avtal och regler som går i takt med teknikförändringarna.

I kommittémotion 2012/13:Kr319 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkande 3 begärs att regeringen tar initiativ för en hållbar lösning för e-boken i Sverige. I motionen framförs bl.a. att i Norge har staten gått in och utformat ett digitalt biblioteksavtal där böcker som publicerats mellan 1900 och 2000 läggs ut fritt på ett digitalt bibliotek. Äldre böcker ska kunna laddas hem och upphovsskyddade verk kommer att finnas för läsning på skärmen.

Hans Olsson (S) anför i motion 2012/13:Kr243 yrkande 2 att själva kärnan och utgångspunkten för biblioteken, boken, måste hitta ett elektroniskt rum eller få en elektronisk form. Motionären konstaterar vidare att biblioteken står inför ett enormt arbete med att digitalisera allt som är skrivet. Man måste därför diskutera den digitala utvecklingen av bibliotek, böcker och läsande.

Vänsterpartiet föreslår i kommittémotion 2012/13:Kr326 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkande 1 att man bör inrätta digitala bibliotek där man utan kostnad ska kunna ladda ned böcker, film, musik och andra medier. Samtidigt ska upphovsmännen få ordentlig ersättning för detta, liknande vad som sker vid lån på de vanliga biblioteken. I motionen framförs att digitala bibliotek skulle kunna vara ett steg på vägen mot ett mer positivt sätt att hantera frågan om teknikutvecklingen och kulturens villkor – långt från dagens läsning kring försöken att stoppa fildelningen. Ersättningen skulle till en början enligt motionärerna behöva styras av politiska beslut om totalsumman på stödet, men när systemet har stabiliserats bör en ordning inrättas med förhandling mellan upphovsrättsinnehavare och stat och anslagen ordentligt räknas upp.

Motionärerna menar också att det finns starka principiella skäl mot att det offentliga publicerar material utan öppna standarder. I stället skulle standardavtalet kopplas till ett krav på att verket släpps under någon av Creative Commons-licenserna. Det skulle innebära att det alltid är tillåtet att sprida verken även utanför biblioteken så länge det inte sker kommersiellt.

Bakgrund

Lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, förkortad URL, ger alla upphovsmän oavsett nationalitet samma skydd. Den eller de personer som skapar ett verk ska ha rätt att bestämma hur det används. Upphovsrätten gäller även på internet.

Den som skapar ett litterärt eller konstnärligt verk erhåller upphovsrätt till verket om detta uppnår s.k. verkshöjd. Detta innebär att verket ska ha en viss självständighet och originalitet. Verket är, sedan den 1 januari 1996, skyddat under 70 år från upphovsmannens död. Förändringen från tidigare gällande 50 år var en följd av en harmonisering av svensk lag till EU:s lagstiftning. Sjuttioårsgränsen gäller således inom hela EU. Under denna tid får inte någon framställa exemplar av verket eller sprida det utan upphovsmannens tillstånd.

Upphovsmannens ensamrätt att sprida sitt verk konsumeras i och med att en överlåtelse skett med upphovsmannens samtycke (19 § första stycket URL). Med stöd av denna bestämmelse har biblioteken möjlighet att låna ut böcker till allmänheten utan upphovsmannens samtycke.

Upphovsmän har alltså i svensk rätt inte har någon rätt till ersättning enligt upphovsrättsliga regler för den utlåning av exemplar av litterära verk som sker på bibliotek. År 1954 infördes därför biblioteksersättningen. Denna lösning har i allt väsentligt bestått till i dag. Systemet har dock successivt utvecklats, nya stödformer har införts, beräkningsgrunderna har modifierats och sammansättningen av fondstyrelsen har förändrats.

Biblioteksersättningen är en av staten finansierad ersättning till upphovsmän för utlån av litterära verk vid folk- och skolbibliotek i Sverige. Utlån vid andra typer av bibliotek, t.ex. forskningsbibliotek, ligger inte till grund för ersättning och systemet omfattar därför bara en viss andel av de lån som görs inom ramen för det allmänna biblioteksväsendet.

Biblioteksersättningen är ett erkännande av vad som internationellt brukar kallas Public Lending Right (PLR), dvs. författarnas rätt att få ersättning för nyttjandet av deras verk vid bibliotek.

E-böcker är inte att anses som ett verk utan betraktas som en tjänst och omfattas inte av det upphovsrättsliga skyddet för böcker såsom ett exemplar av ett verk, eller av biblioteksersättningen.

Som nämnts i det föregående har Kungl. biblioteket (KB) sedan den 1 januari 2011 uppdraget att ha en nationell överblick och främja samverkan och utveckling inom biblioteksväsendet. Myndigheten ska också verka

för utveckling och samordning av digitala tjänster och system inom biblioteksväsendet (se SFS 2008:1421). Det görs bl.a. genom att KB deltar i det samordningssekreteriat för digitalisering, digitalt bevarande och digital förmedling av kulturarvet som sedan början av 2011 finns vid Riksarkivet (Digisam).

Inom KB finns en expertgrupp för samordning av digitalisering som ska främja samarbetet på ett nationellt plan och verka för gemensamma standarder och principer för registrering och metadata.

Vad gäller frågan om e-böcker konstaterar utskottet att efterfrågan på dessa har ökat kraftigt. Den preliminära sammanställningen av 2011 års folkbiblioteksstatistik från KB visar att antalet e-böcker som lånades på folkbiblioteken ökade med 38 procent mellan 2010 och 2011 och med 134 procent mellan 2009 och 2011. Samtidigt ligger utlåningen av fysiska medier kvar på samma nivå jämfört med föregående mätning. Det går inte att avgöra exakt vad ökningen beror på, troligen finns det flera förklaringar. Den mediala uppmärksamheten kring utlåningen av Zlatan Ibrahimovics självbiografi, ett större utbud av e-böcker från förlagen och en ökad försäljning av e-bokläsare och surfplattor kan ha bidragit till ökningen.

Vad gäller nyutkommen litteratur kan nämnas att fyra stora bokförlag, nämligen Bonniers, Norstedts, Natur och Kultur och Piratförlaget, förmedlar sina bokfiler till biblioteken via det gemensamt ägda Elib. Biblioteken betalar ca 20 kronor per utlånad e-bok till Elib, en summa som täcker bl.a. den upphovsrättsliga ersättningen till författaren. Svensk Biblioteksförning har tagit initiativ till diskussioner med Svenska Förläggareföreningen och Sveriges Författarförbund om bibliotekens förutsättningar att erbjuda låntagarna digitala boktitlar.

Regeringen beslutade i december 2011, med utgångspunkt i ett förslag från Litteraturutredningen, om en satsning i syfte att stärka litteraturens ställning, öka läsandet och lyfta fram kvalitetslitteratur. Beslutet gör det möjligt att under en försöksperiod ge bidrag till kvalitetsutgivning av e-böcker från förlagens befintliga katalog av tryckta titlar, s.k. backlists. Syftet är att stärka och stimulera den inhemska marknaden. Bidraget kan sökas av den som bedriver utgivningsverksamhet av professionell art och som är verksam i Sverige. Bidrag kan ges till utgivning av upphovsrättskyddade titlar som tidigare har publicerats i fysisk utgåva men ännu inte i elektroniskt format. Bidrag kan inte sökas för originalutgåvor. Stöd kan inte sökas för titlar som inte omfattas av upphovsrätten. År 2012 inkom 57 ansökningar varav 28 beviljades för digitalisering av totalt 37 titlar. Bidrag fördelas, som framgått ovan, av Statens kulturråd.

Litteraturutredningen anförde i sitt slutbetänkande Läsandets kultur (SOU 2012:65) att det är viktigt att folkbiblioteken i framtiden kan tillhandahålla elektronisk litteratur i ökad utsträckning. För att kunna göra det är det viktigt att biblioteken kan hantera avtal om upphovsrättsligt skyddad litteratur i elektroniska format. Enskilda folkbibliotek saknar i dag sådana resurser och utredningens bedömning är att Sveriges Kommuner och Lands-

ting bör träda in som avtalspart gentemot rättighetshavarna. Staten bör enligt utredningen kunna bistå i en sådan utveckling. Utredningen föreslår också att Kungl. biblioteket får i uppdrag att göra det enklare för externa leverantörer att förmedla e-litteratur via biblioteksdatan Libris. Betänkandet har – som tidigare framkommit – remissbehandlats och förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Av det förslag till ny bibliotekslag som har lämnats till Lagrådet följer att allmänheten vid folkbiblioteken avgiftsfritt ska få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur oavsett publiceringsform, dvs. oavsett om den tillhandahålls i fysisk form eller digitalt som t.ex. e-böcker. Det föreslås också att folkbiblioteken ska främja kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

I lagrådsremissen anför regeringen att frågan om vilka affärsmodeller som bäst tillgodoser olika intressen och hur villkoren för till exempel licenser ska se ut är en förhandlingsfråga för biblioteken och rättighetshavarna.

Regeringen anför vidare att även om det finns tekniska möjligheter för biblioteken att tillhandahålla e-böcker mer eller mindre obegränsat är det viktigt att poängtera att det i bibliotekslagen inte ställs några sådana krav. Biblioteken har alltså möjlighet att begränsa utlåningen även av elektronisk litteratur och antalet e-licenser som de köper in. Sådana åtgärder måste naturligtvis vägas mot de förväntningar som allmänheten har på bibliotekens utbud. Det är dock biblioteken och deras huvudmän som har att ta ställning till vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att de avgiftsfritt ska kunna tillhandahålla e-lån utan att kostnaderna för verksamheten hämmar annan viktig biblioteksverksamhet. Avgiftsfrihet för låntagaren bör utgöra den grund utifrån vilken folkbiblioteken och de kommunala huvudmännen överväger vilket litteraturutbud som bäst svarar mot de krav på allsidighet och kvalitet som enligt förslaget införs i bibliotekslagen.

Vad gäller frågan om licensiering av upphovsrätt har Justitiedepartementet den 4 april 2013 lämnat en proposition, Förbättrade möjligheter till licensiering av upphovsrätt (prop. 2012/13:141), till riksdagen. Propositionen innehåller förslag som syftar till att skapa större möjligheter för användare av upphovsskyddade verk, t.ex. musik, litteratur och bilder, att med en organisation som företräder upphovsmän ingå avtal som ger rätt att använda även verk av upphovsmän som inte företräds av organisationen (avtalslicens). En enskild upphovsman ska dock ha rätt att motsätta sig användning. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 november 2013.

Projekt med skanning av böcker pågår både utomlands och i Sverige. Det största skanningsprojektet drivs av sökmotorföretaget Google, som enligt uppgift har skannat 15 miljoner boktitlar, varav 3 miljoner utgörs av äldre titlar som är fria att ladda ned för vem som helst. För närvarande ser det ut som om projektet av upphovsrättsliga skäl har stoppats av amerikansk domstol. Ett annat projekt, Project Gutenberg, tillhandahåller 42 000 böcker som inte längre omfattas av upphovsrätt.

I Sverige pågår ett skanningsprojekt i betydligt mindre skala, nämligen Projekt Runeberg som är ett ideellt initiativ som drivs av studenternas datorförening Lysator vid Linköpings universitet. Projektet syftar till att göra klassisk nordisk litteratur fritt tillgänglig via internet. Samtliga boktitlar som skannas inom ramen för projektet är upphovsrättsligt fria.

I sammanhanget kan även nämnas att KB, Sveriges Författarförbund (SFF) och Svenska Förläggareföreningen (SvF) 2009 enades om att inleda ett digitaliseringsprojekt kallat Sveriges digitala bibliotek. Inledningsvis ska lyrik, prosa och tidningsartiklar från 1940-talet digitaliseras. Materialet ska kunna läsas på webben. SFF och SvF samarbetar med rättighetshavarna och producenterna för att lösa frågor om upphovsrätt. Materialet ska tillhandahållas fritt för läsarna på webben.

Utskottet påminner också om den i Sverige allt vanligare förekommande open access-modellen där forskare, lärosäten, bibliotek och forskningsfinansiärer bidrar till att bygga upp öppna publikationsarkiv och ge ut open access-tidskrifter. Open access är på väg att bli normen när man vill sprida vetenskaplig information på nätet och bygger på principen att offentligt finansierad forskning också ska vara tillgänglig för alla. Programmet drivs av Kungl. biblioteket i samarbete med Sveriges universitets- och högskoleförbund, Vetenskapsrådet, Kungl. Vetenskapsakademien, Riksbankens Jubileumsfond och Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att de frågor som motionärerna tar upp har hög aktualitet. Den tekniska utvecklingen påverkar i hög grad inte bara biblioteken utan hela kulturområdet, som står inför stora möjligheter men också många och stora utmaningar av ett nytt slag. En sådan är upphovsmännens möjligheter att dels nå sin publik, dels få skäligen ersättning när deras verk tillgängliggörs.

Frågan om e-boken är en viktig framtidsfråga. Utskottet har mot den bakgrunden beslutat att genomföra en kartläggning av frågan om e-boken inom ramen för utskottets uppföljnings- och utvärderingsarbete.

Utskottet anser att e-boken innebär en ny och viktig möjlighet att förmedla litteratur, information och kunskap till nya generationer. Tillhandahållandet av e-böcker är därför av central betydelse för bibliotekens möjligheter att fullfölja sitt uppdrag. Utskottet vill också erinra om e-bokens betydelse för barns och ungas möjligheter till ett ökat läsande. Utskottet konstaterar samtidigt att det finns en risk för att biblioteken, om efterfrågan på e-böcker ökar, av kostnadsskäl blir tvungna att bromsa utlåningen.

Sammanfattningsvis är det enligt utskottets mening från kulturpolitisk utgångspunkt av stor principiell betydelse hur folkbibliotekens nättjänster kommer att utvecklas och hur bibliotekens roll därmed kan komma att för-

ändras. Dessa frågor är viktiga för dagens och framtida läsare, för folkbibliotek i landets samtliga kommuner och för förlag, distributörer och upphovsmanorganisationer.

Med hänvisning till principen om den kommunala självstyrelsen vill utskottet framhålla att det i första hand är en uppgift för kommunerna att driva utvecklings- och framtidsfrågor som rör biblioteken. Det gäller även folkbibliotekens nättjänster och de konsekvenser som dessa för med sig för bl.a. bibliotekens roll som mötesplats och för bibliotekariernas arbetsuppgifter. I sammanhanget vill utskottet påminna om KB:s uppdrag som samordnare av biblioteksväsendet i Sverige. Detta uppdrag innebär bl.a. att KB ska driva på utvecklingen inom den del av biblioteksväsendet som har en kommunal eller regional huvudman. Det ska nämnas att KB den 13 april 2013 publicerade en studie för att utreda vilka insatser som behövs för att underlätta för biblioteken att tillhandahålla e-böcker (Förstudie: Sammanhållet nationellt system för distribution av e-böcker till bibliotek).

Utskottet vill också peka på den beredning som pågår med anledning av Litteraturutredningens förslag samt på det väntade förslaget till ny bibliotekslag.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 2012/13: Sk248 (MP) yrkande 2, 2012/13:Kr276 (M), 2012/13:Kr319 (MP) yrkande 3, 2012/13:Kr243 (S) yrkande 2 och 2012/13:Kr326 (V) yrkande 1.

Språkfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om språkfrågor med hänvisning till bl.a. språklagens bestämmelser.

Jämför reservation 9 (SD).

Motionerna

I motion 2012/13:Kr299 av Mats Gerdau och Helena Bouveng (båda M) anfördes att engelskans ställning i Sverige måste stärkas. I motionen anfördes att globaliseringen fordrar att kunskaperna i engelska språket graderas upp. Regeringen måste ta initiativ för att stärka engelskans ställning, bl.a. genom att verka för att det blir det gemensamma språket inom EU, blir obligatoriskt från skolstarten och introduceras tydligare i förskolan. Man bör också utreda om engelska på sikt bör bli officiellt språk i Sverige.

I motion 2012/13:Kr331 av Mattias Karlsson och Richard Jomshof (båda SD) yrkande 1 begärs en utredning i syfte att omarbета och bygga ut språklagen så att medborgarnas rätt att använda det svenska språket i all vardaglig kommunikation tydliggörs. I samma motions yrkande 2 anfördes att svenskan bör betecknas som officiellt huvudspråk i alla sammanhang.

I motion 2012/13:Kr206 av Richard Jomshof och Mattias Karlsson (båda SD) begärs en utredning med syfte att presentera konkreta förslag på hur den nordiska språkförståelsen ska kunna förbättras. Motionärerna menar att den nordiska språkförståelsen har försämrats, vilket är ett hot både mot tanken på en integrerad nordisk arbetsmarknad och mot den gemensamma nordiska identiteten.

I motion 2011/12:U287 av Robert Halef och Annika Eclund (båda KD) anförs att Sverige och EU behöver hjälpa till att bevara och utveckla det arameiska språket.

I motion 2012/13:Kr246 av Robert Halef (KD) begärs att man undersöker möjligheten att inrätta ett arameiskt/syrianskt institut i Stockholm.

Bakgrund

Den 1 juli 2009 trädde språklagen (2009:600) i kraft. I lagen anges att svenska är huvudspråk i Sverige. Det innebär att svenska är samhällets gemensamma språk, som alla som är bosatta i Sverige ska ha tillgång till och som ska kunna användas inom alla samhällsområden. I lagen anges även att språket i domstolar, förvaltningsmyndigheter och andra organ som fullgör uppgifter i offentlig verksamhet är svenska. Språket i offentlig verksamhet ska vara vårdat, enkelt och begripligt.

I lagen anges också att finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska är nationella minoritetsspråk och att det allmänna ska ha ett särskilt ansvar för att skydda och främja dessa språk liksom det svenska teckenspråket. Även rätten att utveckla och använda det egna modersmålet får stöd i lagen.

Arameiska är ett semitiskt språk, nära släkt med hebreiskan, som mellan 800 f.Kr. och 600 e.Kr spred sig i Syrien och Mesopotamien. Vissa delar av Gamla testamentet är skrivna på arameiska och det är det språk som också Jesus talade. I dag talas nyarameiska dialekter av assyrier, syrianer och kaldéer, som är en kristen etnisk folkgrupp som ursprungligen kommer från Irak, Iran, Syrien och Libanon. I dag bor cirka 100 000–120 000 assyrier syrianer och kaldéer i Sverige.

Utskottets ställningstagande

Av språklagen följer att alla ska ha rätt till språk: att utveckla och tillägna sig svenska språket, att utveckla och bruka det egna modersmålet och det nationella minoritetsspråket och att få möjlighet att lära sig främmande språk. Svenskan är enligt den antagna språkpolitiken och gällande lag huvudspråk och det samhällsbärande språket i Sverige. Det allmänna har, enligt språklagen, ett särskilt ansvar för att svenskan används och utvecklas. Att ytterligare stärka svenskans ställning är, enligt utskottets mening, inte nödvändigt.

När det gäller nordisk språkförståelse ska nämnas att barn och unga är en prioriterad målgrupp både i Nordiska ministerrådet och i de nordiska länderna. Inom ramen för det nordiska utbildnings- och forskningssamarbetet anordnas under 2013 en konferens om ministerrådets nya organisering på språkområdet fr.o.m. 2014. Här kan också erinras om Nordiska rådets litteraturpris som ges för ett skönlitterärt verk som är skrivet på ett av de nordiska ländernas språk. Nordiska ministerrådet har vidare, som tidigare nämnts, under 2012 instiftat ett nytt litteraturpris för barn och unga.

Det engelska språket har fått en allt större roll i Sverige, bl.a. inom forskningen och den högre utbildningen. Kraven blir allt högre på kunskaper inom engelska och goda kunskaper i engelska medför också större möjligheter för den enskilde individen. Ökade kontakter och utbyte mellan människor från olika länder och kulturer har många positiva effekter och är eftersträvansvärda. Samtidigt förutsätter det tillgång till gemensamma språk. Engelskan har kommit att utvecklas till något av vår tids gemensamma språk, ett lingua franca. Att engelska används inom universitetsvärlden är en förutsättning för att kunna rekrytera internationella studenter och forskare till universitet, högskolor och forskningsinstitut.

I fråga om det arameiska språket vill utskottet peka på att det i språklagen föreskrivs att var och en ska ges möjlighet att använda och utveckla sitt modersmål. När det gäller ett arameiskt/syrianskt institut i Sverige är detta enligt utskottet inte i första hand en statlig uppgift.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 2012/13:Kr299 (M), 2012/13:Kr 331 (SD) yrkande 1 och 2, 2012/13:Kr206 (SD), 2012/13:U287 (KD) och 2012/13:Kr246 (KD).

Punktskriftens ställning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att punktskriften ska få officiell status som läs- och skriftspråk. Staten har tagit ett ansvar för punktskriftens utveckling genom Punktskriftsnämnden inom Myndigheten för tillgängliga medier. Nämnden har till uppgift att främja och utveckla punktskriften som skriftspråk för synskadade.

Motionen

Mattias Karlsson och Per Ramhorn (båda SD) begär i motion 2012/13:Kr309 ett tillkännagivande om ändringar i språklagen så att även punktskrift omfattas av lagen. I motionen framförs att skrift är en del av ett språk och att synskadades rätt till denna del av det svenska språket i dagsläget inte är skyddad i svensk lagstiftning.

Bakgrund

Inför tillkomsten av språklagen (2009:600) föreslog flera handikappförbund att även punktskriften skulle regleras. Regeringen hade visserligen förståelse för detta önskemål men ansåg att punktskriften inte kunde sägas vara ett eget språk och därför inte omfattades av syftet med språklagen (prop. 2008/09:153 s. 43).

Med anledning av propositionen väcktes en motion med förslag om att regeringen skulle återkomma till riksdagen med förslag till reglering av punktskriften. Utskottet instämde i regeringens uppfattning att punktskrift inte kan sägas vara ett eget språk och alltså inte borde omfattas av språklagen. Motionen avstyrktes således (bet. 2008/09:KrU9 s. 11, rskr. 2008/09:271).

Förenta nationernas (FN) internationella konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning antogs av FN:s generalförsamling den 13 december 2006 och öppnades för undertecknande den 30 mars 2007. Den undertecknades då av 82 länder, däribland Sverige. Konventionsstater ska bl.a. godta och underlätta användning av teckenspråk och punktskrift i offentliga sammanhang. Frågan om Sverige ska tillträda FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning behandlas i Ds 2008:23.

Utskottets ställningstagande

Punktskriften har en central betydelse framför allt för dem som är blinda sedan barndomen, men även för andra gravt synskadade som inte har tillgång till vanlig skrift. Staten har också tagit ett ansvar för punktskriftens utveckling genom det särskilda organ, Punktskriftsnämnden, som finns vid Myndigheten för tillgängliga medier (MTM). Regeringen har utfärdat föreskrifter för nämnden i förordningen (2010:769) med instruktion för Myndigheten för tillgängliga medier. Enligt dessa har nämnden till uppgift att främja och utveckla taktill läsning och punktskrift som skriftspråk för synskadade. Vidare ska nämnden särskilt utarbeta riktlinjer för den svenska punktskriften och medverka till internationellt samarbete inom området. På begäran av MTM ska nämnden ge råd och upplysningar till myndigheten i frågor som rör punktskrift och taktill läsning.

Redan det förhållandet att det finns en särskild Punktskriftsnämnd visar att man från statens sida fäster stor vikt vid punktskriften och dess utveckling. Genom att regeringen utser ordförande, övriga ledamöter och ersättare i Punktskriftsnämnden får punktskriftens ställning ytterligare tyngd.

Institutet för språk och folkminnen har fått i uppdrag att i samråd med flera berörda aktörer ta fram ett underlag för att utveckla formerna för drift och samordning av en nationell språkdatabank. I uppdraget ingår bl.a. att ta fram en behovsanalys och en kostnadsberäkning för projektet och att undersöka vilka tillgängliga tjänster som kan användas. Syftet med en natio-

nell språkdatabank är att öka tillgängligheten till information för alla. Det kan t.ex. handla om teknik för automatisk uppläsning av en text så att innehållet görs direkt tillgängligt i talad form för personer med nedsatt syn.

Det kan också nämnas att det i 17 § upphovsrättslagen finns en inskränkning i upphovsmannens rättigheter som möjliggör framställning av anpassade exemplar av offentliggjorda litterära och andra verk till personer med funktionsnedsättning som behöver detta för att kunna ta del av verket.

Vidare kan nämnas att Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) ansvarar för att anpassa förlagsutgivna tryckta läromedel för bl.a. synskadade elever i för-, grund- och gymnasieskolorna.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att motion 2012/13:Kr309 (SD) bör avslås av riksdagen.

Språktolkar och teckenspråkstolkar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om språktolkar och teckenspråkstolkar med hänvisning till det arbete som för närvarande pågår inom Regeringskansliet.

Jämför särskilt yttrande (SD).

Motionerna

I motion 2012/13:Kr324 av Shadiye Heydari (S) yrkande 1 anförs att det borde vara en självklarhet att det finns en statlig tillsyn över tolkförmedlingarna i enlighet med Tolkförmedlingsutredningen förslag i betänkandet Tolkförmedling – kvalitet, registrering, tillsyn (SOU 2004:15). I samma motions yrkande 2 understryks vikten av att verka för en bättre samordning av kvalificerad språktolksservice.

I motion 2012/13:Kr202 av Lars-Axel Nordell (KD) anförs behovet av en översyn av staten som huvudman för språktolkning och teckenspråkstolkning. I motionen erinras om att utredningen En samlad tolktjänst (SOU 2011:83) föreslår att resurserna för tolktjänst samlas och samordnas till en huvudman. Motionären vill att staten tar ett ansvar för tillgången till tolkning, såväl för utländska språk som för teckenspråk.

I motion 2012/13:Kr274 av Per Lodenius (C) anförs att möjligheterna att inrätta ett europeiskt teckenspråkcentrum i Örebro bör ses över.

I motion 2012/13:Kr225 av Lars Axel Nordell (KD) yrkande 1 föreslås en utredning om hur European Sign Language Centre (ESC) framtida utveckling kan säkerställas som resurs för de teckenspråkiga. I samma motions yrkande 2 föreslås att förutsättningarna för att etablera ett europeiskt teckenspråksinstitut (European Sign Language institute, ESI) i Sverige och Örebro bör utredas. I motionen framförs vidare att ett europeiskt teckenspråksinstitut skulle ha stora utvecklingsmöjligheter när det gäller forsk-

ning och utveckling med syfte att underlätta och stimulera kontakten mellan olika nationella teckenspråkiga och mellan döva och hörande genom att göra teckenspråk mer tillgängligt för alla i ett gränslöst Europa.

Utskottets ställningstagande

I december 2011 lämnade Tolktjänstutredningen sitt betänkande En samlad tolktjänst (SOU 2011:83). Utredningen har kartlagt och analyserat hur nuvarande reglering, finansiering, organisering och tillsyn av tolktjänst till barndomsdöva, vuxendöva, hörselskadade och personer med dövblindhet fungerar inom olika samhällsområden.

Utredningen beskriver bilden av ett system där ansvaret för att anlita och finansiera tolktjänst i samhället vilar på så många olika myndigheter och huvudmän och styrs av så många olika regelverk att det begränsar samhällets möjligheter att erbjuda en resurseffektiv tolktjänst av hög kvalitet. Systemet är svåröverblickbart för tolkanvändarna. Olikheter i förutsättningar och i tillämpningen av gällande bestämmelser i olika delar av landet innebär att systemet inte är nationellt likvärdigt.

Utredningen föreslår att en mer ändamålsenlig och kostnadseffektiv organisation skapas, bl.a. genom att resurser samlas och samordnas under en huvudman. Man föreslår också ett tydligare och mer förutsägbart och lättöverskådligt regelverk genom att bl.a. samla bestämmelser om tolktjänst i en särskild lag. Utredningen har ännu inte remitterats.

Med utgångspunkt i den kartläggning och analys samt de författningsförslag som lämnats i betänkandet En samlad tolktjänst (SOU 2011:83) pågår ett arbete inom Socialdepartementet med en departementspromemoria med förslag till framtida reglering, organisering, finansiering och placering av en nationellt samordnad tolktjänst till döva, hörselskadade och personer med dövblindhet. Arbetet med departementspromemorian beräknas vara klart till sommaren. Utskottet ser inga skäl att föregripa det arbete som pågår nu inom Regeringskansliet.

Vad gäller språktolkar har Statskontoret på regeringens uppdrag analyserat ansvarsfördelningen och organisationen för att auktorisera språktolkar samt tillgången på språktolkar med formell kompetens (Statskontoret 2012:2).

Statskontoret har inte identifierat några särskilda problem eller tydliga nackdelar med den nuvarande ansvarsfördelningen och organisationen för att auktorisera tolkar, och ser inga skäl att ändra den.

I sin rapport konstaterar Statskontoret att merparten av tolkarna för närvarande saknar auktorisation och inte heller har gått igenom den sammanhållna grundutbildningen för tolkar. I rapporten analyseras en rad åtgärder för att öka antalet utbildade och auktoriserade tolkar. Den åtgärd som på kort sikt kan få störst effekt är att behålla och utveckla möjligheten att validera och få intyg på sin kompetens.

När det gäller frågan om ett europeiskt teckenspråksinstitut i Örebro lämnade statsministern vid riksdagens frågestund den 12 maj 2011 följande svar:

När det gäller att inom EU:s ram verka för institutioner, både att de kommer till och var de placeras, är det en mycket komplicerad förhandlingsordning som finns inom EU. Jag har varit med vid några sådana tillfällen, och det är tyvärr inte alltid det mest logiska valet, kan man tycka, som blir beslutet, så där ska jag nog vara försiktig med att utlova någonting annat än att Sverige naturligtvis alltid i sammanhang där vi själva redan är framstående och har stor kunskap erbjuder möjligheter att kunna få en etablering i Sverige. Vi har bara fått någon enstaka myndighet just i Sverige under våra 15 år som medlemmar, så vi hoppas naturligtvis på ytterligare, därför att vi i grunden tror att det är någonting som vi kan sköta och utveckla.

Med hänvisning till vad som ovan anförts anser utskottet att motionerna 2012/13:Kr324 (S) yrkandena 1 och 2, 2012/13:Kr202 (KD), 2012/13:Kr274 (C) och 2012/13:Kr225 (KD) yrkandena 1 och 2 bör avslås.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. **Läsfrämjande insatser, punkt 1 (S, V)**

av Gunilla Carlsson i Hisings Backa (S), Peter Johnsson (S), Kerstin Engle (S), Christina Zedell (S), Isak From (S), Agneta Gille (S) och Bengt Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:Kr231 av Louise Malmström och Helén Pettersson i Umeå (båda S),

2012/13:Kr243 av Hans Olsson (S) yrkandena 3–5 och

2012/13:Kr315 av Helén Pettersson i Umeå och Louise Malmström (båda S).

Ställningstagande

Det framstår som alltmer angeläget att främja läsning hos såväl barn som vuxna. Vi ser med oro att läsandet minskar. Det råder också stora skillnader i läsvana mellan olika grupper i befolkningen. Läsning leder till ökad förståelse för språket och ger också människor möjlighet att aktivt forma sitt språk. Det är angeläget att se över hur läsfrämjande åtgärder kan öka barns och vuxnas läsande. Vi föreslår därför att de läsfrämjande insatser som Statens kulturråd svarar för ska stärkas och att insatser med dokumenterat goda resultat ska prioriteras. Bibliotekens roll för att främja läsande bör stärkas och det bör göras särskilda insatser för att främja läsandet bland barn och unga. Vi vill även ge En bok för alla ett förnyat och bredat uppdrag.

Vad vi här har framhållit bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motionerna 2012/13:Kr231 (S), 2012/13:Kr243 (S) yrkandena 3–5 och 2012/13:Kr315 (S).

2. Kulturtidskrifter, punkt 2 (S, MP, V)

av Gunilla Carlsson i Hisings Backa (S), Peter Johnsson (S), Kerstin Engle (S), Christina Zedell (S), Isak From (S), Tina Ehn (MP), Agneta Gille (S) och Bengt Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Kr224 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkande 7.

Ställningstagande

Den sedan 2010 gällande förordningen för statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsfrämjande innefattar en mer begränsad definition av kulturtidskrifter än tidigare. Den innebär att fokus vid bidragsgivningen ligger på tidskrifter som huvudsakligen innehåller kulturdebatt, jämfört med tidigare då definitionen också innefattade exempelvis ekonomisk eller social debatt. Att snäva in definitionen av kulturtidskrifter kan knappast få effekten att kulturdebatten blir bredare. Snarare att florin av kulturtidskrifter smalnas av. Konsekvenser av förändringen bör utredas.

Vad vi här har framhållit bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion 2012/13:Kr224 (MP) yrkande 7.

3. Lagerhållning av nyproducerade böcker, punkt 3 (MP)

av Tina Ehn (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Kr344 av Jan Lindholm (MP).

Ställningstagande

Kunskap och information blir alltmer förgänglig. Även det tryckta lever på den digitala teknikens villkor, men det finns inte så många bibliotek som, liksom det i Alexandria, har en tryckpress med tillgång till all världens litteratur och som därför på mindre än 15 minuter kan tillhandahålla en nytryckt kopia av den bok man vill. Ett företag i USA har just öppnat en liknande service i en bokhandel i New York, och några till finns på planeringsstadiet.

Svenska förlag har inget krav på sig att lagerhålla böcker i likhet med regelverk i många andra länder. I länder som USA, England och Tyskland lagerhåller förlagen sina titlar betydligt längre. Att tio år efter utgivningen kunna köpa en bok direkt från förlaget är ingen ovanlighet. Den som vill köpa en äldre bok i Sverige är hänvisad till antikvariat.

Trots e-bokens intåg utgör den tryckta boken en viktig kulturbärare. Det elektroniska substitutet kan inte jämföras med en tryckt skrift. En tryckt bok lever ett eget liv, den känns och luktar. Ett tummat och välläst exemplar med klotter avspeglar även läsarnas känslor på ett sätt som e-boken aldrig kan. Tillgång till böcker är därför central i en civilisation. Att böcker inte lagerhålls blir därför ett demokratiproblem liksom ett kultur- och kunskapsproblem. Regeringen bör därför utreda möjligheten till en lagstiftning om lagerhållning av nyproducerade böcker.

Vad jag här har framhållit bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion 2012/13:Kr344 (MP).

4. Nationell biblioteksstrategi, punkt 4 (S, MP, V)

av Gunilla Carlsson i Hisings Backa (S), Peter Johnsson (S), Kerstin Engle (S), Christina Zedell (S), Isak From (S), Tina Ehn (MP), Agneta Gille (S) och Bengt Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:Kr243 av Hans Olsson (S) yrkande 1,

2012/13:Kr320 av Gunilla Carlsson i Hisings Backa m.fl. (S) yrkande 11 och

2012/13:Kr326 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkande 3 och

bifaller delvis motion

2012/13:Kr212 av Christina Oskarsson och Jörgen Hellman (båda S).

Ställningstagande

Tillgången till bibliotek minskar, läsförståelsen bland unga sjunker, kunskaps- och utbildningsklyftorna ökar. En ytterligare utmaning är bibliotekens möjligheter att tillhandahålla de olika bokformat som användarna efterfrågar. Avsaknaden av en tydlig nationell biblioteksstrategi leder också till resursslöseri och effektförluster. Vi vill därför att uppdraget förtydligas och förstärks. Svensk Biblioteksforening har länge påpekat bristen på samordning av erfarenheter och kunskap inom bibliotekssektorn. Foreningen har också pekat på hur de andra nordiska länderna har genomfört Unescos uppmaning att fastställa en nationell bibliotekspolitik. För att nå

målet att utveckla och förstärka kunskaps- och informationssamhället behövs biblioteken för att garantera allas rätt till fri tillgång till kunskap och information.

Folkbiblioteken hör till fundamenten i ett demokratiskt samhälle. Genom biblioteken kan alla i samhället få ett avgiftsfritt och allsidigt utbud av böcker, andra medier och kunskapskällor. Att barn och unga har tillgång till bra och inspirerande bibliotek ökar lusten att läsa och upptäcka både sitt eget liv och världen utanför. Språk och språkkunskap utvecklas genom att tillgången till böcker är fri. Bokbussar är ett bra komplement till fasta bibliotek där avstånden är långa. Under senare år har trenden emellertid varit att vi har fått färre och färre biblioteksfilialer och därmed längre och längre avstånd till biblioteken. Det behövs en samordning av systemen, en överskådlighet i biblioteksfloran och ett säkerställande av en likvärdig biblioteksstandard och biblioteksservice över hela landet.

Vi anser att regeringen bör ta initiativ för att ta fram en nationell biblioteksstrategi som visar alla Sveriges bibliotek vägen till ett starkare kunskaps- och informationssamhälle.

Vad vi här har framhållit bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motionerna 2012/13:Kr243 yrkande 1, 2012/13:Kr320 (S) yrkande 11 och 2012/13:Kr326 (V) yrkande 3 och delvis bifalla motion 2012/13:Kr212 (S).

5. Lokala bibliotek, punkt 5 (S, V)

av Gunilla Carlsson i Hisings Backa (S), Peter Johnsson (S), Kerstin Engle (S), Christina Zedell (S), Isak From (S), Agneta Gille (S) och Bengt Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Kr243 av Hans Olsson (S) yrkande 7.

Ställningstagande

Vi vill framhålla värdet av många bibliotek. Den utveckling som har skett där kommunals- och stadsdelsbibliotek har lagts ned är olycklig. Visst behövs det rejåla huvudbibliotek i varje kommun, men denna verksamhet mår bra av tentakler ute i bostadsområden och i andra orter än på centralorten. Även bokbussverksamhet och arbetsplatsbibliotek är viktiga företeelser. Arbetsplatsbiblioteken är en fantastisk verksamhet som har gjort mycket för att föra ut läsandet till människor som annars aldrig hade nåtts av god litteratur. Vi vill särskilt nämna de s.k. väggkrogsbiblioteken som Hotell- och restaurangfacket och Transportarbetarförbundet har skapat.

Vad vi här har framhållit bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion Kr243 (S) yrkande 7.

6. Nationellt lånekortssystem, punkt 6 (SD)

av Margareta Larsson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Kr334 av Mattias Karlsson och Per Ramhorn (båda SD).

Ställningstagande

I en tid då befolkningen är alltmer rörlig och resande ser jag klara potentiella fördelar med ett nationellt lånekortssystem och tror att det skulle kunna vara ett positivt incitament för att öka utlåningen vid landets bibliotek och stimulera intresset för litteratur. Möjligheten att skapa ett sådant nationellt lånekortssystem för biblioteken bör därför utredas.

Vad jag här har framhållit bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion 2012/13:Kr334 (SD).

7. Digitala bibliotek, punkt 7 (MP)

av Tina Ehn (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:Sk248 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 2 och 2012/13:Kr319 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkande 3, bifaller delvis motion 2012/13:Kr276 av Jessica Polfjärd (M) och avslår motionerna 2012/13:Kr243 av Hans Olsson (S) yrkande 2 och 2012/13:Kr326 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkande 1.

Ställningstagande

Den principiella skillnaden mellan e-böcker och pappersböcker blir allt mindre. E-böcker får förlagsstöd och försäljningen går uppåt, men så länge varje enskilt e-bokslån innebär en kostnad på 20 kronor för biblioteken blir utlåningskostnaderna orimligt höga och hämmar utvecklingen. Därmed hämmas också en ökad tillgänglighet till litteraturen och det hämmar i sin tur läsfrämjandet i Sverige.

I Norge har staten gått in och utformat ett digitalt biblioteksavtal. Böcker som har publicerats mellan 1900 och 2000 i Norge ska läggas ut fritt på ett digitalt bibliotek. Äldre böcker ska kunna laddas hem och upphovsrättsskyddade verk kommer att finnas för läsning på skärmen.

Samtliga norska förlag finns med i det digitala biblioteket, som drivs av norska Nasjonalbiblioteket. Sammanlagt beräknas digitaliseringsprojektet att kosta 8 miljarder norska kronor.

Den svenska regeringen måste ta initiativ för en hållbar lösning för e-boken i Sverige.

Vad jag här har framhållit bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motionerna 2012/13:Sk248 (MP) yrkande 2 och 2012/13:Kr319 (MP) yrkande 3, delvis bifalla motion 2012/13:Kr276 (M) och avslå motionerna 2012/13:Kr326 (V) yrkande 1 och 2012/13:Kr243 (S) yrkande 2.

8. Digitala bibliotek, punkt 7 (V)

av Bengt Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Kr326 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkande 1 och avslår motionerna 2012/13:Sk248 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 2, 2012/13:Kr243 av Hans Olsson (S) yrkande 2, 2012/13:Kr276 av Jessica Polfjärd (M) och 2012/13:Kr319 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkande 3.

Ställningstagande

Vänsterpartiet vill införa digitala bibliotek där man utan kostnad ska kunna ladda ned böcker, film, musik och andra medier. Samtidigt ska upphovsmännen få ordentlig ersättning för detta, liknande vad som sker vid boklån på de vanliga biblioteken. Vi avsatte i vår budget medel för att inrätta digitala bibliotek från 2015.

Digitala bibliotek med bra ersättningar handlar om att ta politiskt ansvar för kulturekonomin i stort och se till att fler kulturskapare kan leva på konstnärligt arbete som vi alla kan ta del av. Ersättningen skulle till en början behöva styras av politiska beslut om stödets totalsumma, men när systemet stabiliserats bör en ordning inrättas med förhandling mellan upphovsrättsinnehavare och stat och anslagen ordentligt räknas upp.

Det digitala bibliotekets ersättningar behöver både tak och golv, precis som i dagens bibliotekersättning. Golvet behövs för att undvika administrationskostnader och taket behövs för att undvika att alltför mycket pengar går till upphovsmän som redan är ekonomiskt välbeställda. Poängen med bibliotekersättning är inte att stimulera en marknad, utan att få en stark effekt på möjligheten att arbeta med kultur.

Vi tror inte på att försöka återskapa själva utlåningen av böcker som en ”utlåning” av filer genom att tvinga användarna att installera särskilda program som raderar lånade verk efter en viss tidsperiod. Steget från att biblioteken lånar ut fysiska exemplar till att de också låter användarna kopiera dem är inte så stort som det kan tyckas. I de flesta fall läser folk inte om böcker eller filmer som man lånar på bibliotek och om man så vill är det bara att låna dem igen. På ett digitalt bibliotek blir det särskilt poänglöst att försöka inskränka användarnas möjligheter att hantera filerna så länge man ändå kan låna om verken när som helst.

Vi menar att det är avgörande att digitala bibliotek inte kräver att användarna har DRM-program installerade på sina datorer. Försöken att kryptera och kopieringsskydda filer är en av de viktigaste orsakerna till att de flesta film- och musiktjänster som finns på internet har misslyckats. Det finns också starka principiella skäl att lyfta fram att det offentliga publicerar material utan öppna standarder. I stället ser vi gärna att standardavtalet kopplas till ett krav på att verket släpps under någon av Creative Commons-licenserna. Det skulle innebära att det alltid är tillåtet att sprida verken även utanför biblioteken så länge det inte sker kommersiellt.

Jag anser att det bör inrättas digitala bibliotek med ersättningssystem enligt ovan.

Vad jag här har framhållit bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motionen 2012/13:Kr326 (V) yrkande 1 och avslå motionerna 2012/13:Sk248 (MP) yrkande 2, 2012/13:Kr243 (S) yrkande 2, 2012/13:Kr276 (M) och 2012/13:Kr319 (MP) yrkande 3.

9. Språkfrågor, punkt 8 (SD)

av Margareta Larsson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Kr331 av Mattias Karlsson och Richard Jomshof (båda SD) yrkandena 1 och 2 samt

avslår motionerna

2011/12:U287 av Robert Halef och Annika Eclund (båda KD),

2012/13:Kr206 av Richard Jomshof och Mattias Karlsson (båda SD),

2012/13:Kr246 av Robert Halef (KD) och

2012/13:Kr299 av Mats Gerdau och Helena Bouveng (båda M).

Ställningstagande

Jag anser att det föreligger starka skäl för en omarbetning av språklagen. För detta ändamål bör en utredning tillsättas med uppgift att ta fram ett förslag på en mer utbyggd och omfattande lag där medborgarnas rätt att använda det svenska språket i all vardaglig kommunikation tydliggörs. Den som så önskar ska utan svårigheter kunna hitta all information utgiven av svenska aktörer på det svenska språket. Allt annat är orimligt. Dessutom anser jag det vara orimligt att de fem minoritetsspråken alltid har status som officiella språk medan svenskan endast anses officiell i internationella kontakter. För oss är det självklart att svenskan i alla sammanhang bör ha status som officiellt huvudspråk, något den i dagsläget har i Finland och på Åland men inte i Sverige. Att ge svenskan status som officiellt språk är viktigt inte minst för att stärka dess position i ett samhälle där allt fler kommunicerar bristfälligt, eller inte alls, på vårt lands huvudspråk.

Vad jag här har framhållit bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion 2012/13:Kr331 (SD) yrkandena 1 och 2 samt avslå motionerna 2011/12:U287 (KD), 2012/13:Kr206 (SD), 2012/13:Kr246 (KD) och 2012/13:Kr299 (M).

Särskilt yttrande

Språktolkar och teckenspråkstolkar, punkt 10 (SD)

Margareta Larsson (SD) anför:

Det är av avgörande betydelse att personer som är döva eller hörselskade har tillgång till teckenspråkstolkning för att klara vardagen. Möjligheten för teckenspråkiga att få tillgång till s.k. vardagstolkning varierar över landet. Staten behöver ta ansvar för att tillgången till tolkning blir densamma oavsett var i landet man bor. Det behövs därför en översyn av statens ansvar för språktolkning och teckenspråkstolkning. Jag har emellertid valt att inte reservera mig till förmån för motion 2012/13:Kr202 (KD) eftersom jag förutsätter att regeringen arbetar med frågan.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motion från allmänna motionstiden hösten 2011

2011/12:U287 av Robert Halef och Annika Eclund (båda KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att bidra till arameiska språkets bevarande.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012

2012/13:Sk248 av Maria Ferm m.fl. (MP):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om villkor för utlåning av e-böcker.

2012/13:Kr202 av Lars-Axel Nordell (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en översyn av staten som huvudman för språktolkning och teckenspråkstolkning.

2012/13:Kr206 av Richard Jomshof och Mattias Karlsson (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med syftet att presentera konkreta förslag på hur den nordiska språkförståelsen ska kunna förbättras.

2012/13:Kr212 av Christina Oskarsson och Jörgen Hellman (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att initiera en översyn av bibliotekslagen för att stärka det demokratiska uppdraget för våra allmänna folkbibliotek.

2012/13:Kr224 av Tina Ehn m.fl. (MP):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en ändring av definitionen av kulturtidskrifter.

2012/13:Kr225 av Lars-Axel Nordell (KD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur European Signlanguage Centres (ESC) framtida utveckling kan säkerställas som resurs för de teckenspråkiga.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för att etablera ett Europeiskt Sign Language Institute (ESI) i Sverige och Örebro.

2012/13:Kr231 av Louise Malmström och Helén Pettersson i Umeå (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om En bok för alla och andra läsfrämjande åtgärder.

2012/13:Kr243 av Hans Olsson (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att diskutera biblioteksverksamhetens idé och utveckling.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att diskutera digital utveckling av bibliotek, böcker och läsande.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fortsatta insatser för att stärka läsandet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om särskilda insatser för att främja läsandet bland barn och unga med invandrarbakgrund.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en nationell bokförsörjningspolitik för maximalt läsande i befolkningen borde utformas.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av stadsdels- och kommunbibliotek, bokbussverksamhet och arbetsplatsbiblioteksverksamhet.

2012/13:Kr246 av Robert Halef (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör undersöka möjligheten att inrätta ett arameiskt/syrianskt institut i Stockholm.

2012/13:Kr274 av Per Lodenius (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att inrätta ett europeiskt teckenspråkscentrum i Örebro.

2012/13:Kr276 av Jessica Polfjärd (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av regelverket kring bibliotekens hantering av e-böcker.

2012/13:Kr299 av Mats Gerdau och Helena Bouveng (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka engelskans ställning i Sverige.

2012/13:Kr309 av Mattias Karlsson och Per Ramhorn (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ändringar i språklagen så att även punktskrift omfattas.

2012/13:Kr315 av Helén Pettersson i Umeå och Louise Malmström (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om läsfrämjande åtgärder.

2012/13:Kr319 av Tina Ehn m.fl. (MP):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionens avsnitt 4.2.3 om att återkomma med förslag på en hållbar lösning för e-boken i Sverige.

2012/13:Kr320 av Gunilla Carlsson i Hisings Backa m.fl. (S):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en nationell biblioteksstrategi.

2012/13:Kr324 av Shadiye Heydari (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förslaget i SOU 2004:15 om tillsyn, kvalitet och registrering av tolkförmedlingar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för en bättre samordning av kvalificerad språktolksservice.

2012/13:Kr326 av Lars Ohly m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta digitala bibliotek.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en nationell biblioteksplan.

2012/13:Kr331 av Mattias Karlsson och Richard Jomshof (båda SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning i syfte att omarbета och bygga ut språklagen (2009:600).
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att svenskan bör betecknas som officiellt huvudspråk i alla sammanhang.

2012/13:Kr334 av Mattias Karlsson och Per Ramhorn (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten att inrätta ett nationellt lånekortssystem.

2012/13:Kr344 av Jan Lindholm (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lagerhållning av böcker.